

gett a temető. Mottója a „Circumdederunt” és nagy művének, az emberi sírásnak minden sorában zokogja, hogy az egész szemébe tarkuló világ, jókul, gonoszokul vergődök: mind, mind © maga és hogy egy oszthatatlan tragédia embernek lenni.

LÉVAY ENDRE

HÉTRŐL-HÉTRE, (heti magazin).

A Vajdaság példátlan közönyének jege évtizedes próbálkozások — lapkiadások után megtört. Azok az írók, akik a ma tapasztalt irodalmi fellendülésnek kétségtelenül súlyos előharcában közösen vettek részt, végre Magister vezetésével megalakították a maguk egysége fórumát.

Azt mondtuk: *irodalmi fellendülés*. Kérdés (sajnos, ma még itt tartunk), hogy az irodalmi vállalkozások gombamódra való elszaporodása mindjárt irodalmi fellendülést jelent-e?

„Vasárnapi magazin”... 32 oldal, képekkel illusztráltan. A „Képes Vasárnap” óta nem volt hasonló terjedelmű heti közlöny. — Tagadhatatlanul nagy kísérlet ez...! Győzelem. Nem végleges ugyan, de a kiuvása állandóan tart: a közlöny minden száma egy-egy lépés, a mellyel a kultúra, a művészet, a szépség behatol a fagyos vajdasági magyar lelkek parlagába.

Kétségtelen, hogy az eszméknek, céloknak és — gondolatoknak ott van a legnagyobb szükségük, ahol a letargia sőt a térszárnyai szétterültek. Az irodalom és művészet azonban komoly függvényei a gazdasági életnek s az irodalom és művészet, amennyiben már az irodalom maga is nem csupán művészet, gazdasági életet él. Nálunk az irodalomnak legfőképpen egy problémája volt: a nyomdakérdés, bár az irodalom keresni itt nagyon kevesen akartak és akarnak. Csak így magyarázható meg, hogy ilyen nagy vállalkozás megoldást tudott teremteni az évek óta fennálló laphiadási kérdések anyagi részében.

Egyebüttl, hol nagyobb néptömeg áll irodalmi és kulturális színvonalon, ilyen indulást talán a megszokott jelenségek közé soroznának. erkölcsi erejét nem mérnék ugyanazzal a mértékkel, mint mi. Nálunk azonban (hol soha sem volt Erdélyi Szépművészeti Céh...) valóságos kultúr-szenzáció az írók összefogása s nagy közös offenzívája az anyagi válság és a

meg nem értettség ellen. (A terjedelmes lap ára csak 2.50 dinár).

Maga a lap tartalma változatos olvasmányt nyújt. Versek, elbeszélések és szubjektív írások bőven vannak. Az értékes délszláv vers- és próza fordítások mellett vannak elmélyülő tanulmányok, ünnepies hangú megemlékezések írókról, költőkről, festőkről és kiállításokról; figyelő és apróságok meg regényfolytatások, keresztrejtvény és divatkonferansz.

A lap tartalma fokozatosan fejlődik és kialakul. Van rá mód és remény, hogy meg fogja találni azt a hangot, amely a jugoszláviai magyarság lelkében gyönyörűen visszhangzik. Meg fogja találni azt a hangot, amellyel vasárnaponként majd úgy köszönt be, mint a templomok harangja, a vasárnapi misék komoly szertartása, — úgy fog hiányozni, mint a zsemlye a kávé mellől, mint a cigaretta és napilap az ebédutánból.

Remélhetőleg meg fogja nyerni az itteni közönség összetett, bonyodalmas lelkületét is.

Kis József

DANAS (Ma). Jugoszláv társadalomtudományi és irodalmi havi szemle. (I. évfolyam, 4. szám).

A nagyterjedelmű és izléses kiállítású folyóirat Krlezsa Miroszláv ismert nevű jugoszláv költő és író, Bogdánovics Milán író szerkesztésében jelenik meg. A lap társadalomtudományi cikkei aktuális európai problémákkal foglalkoznak. V. Szentics értékes tanulmányt ír „Fölkelés a technika haladása ellen” címmel az ember és a gép harcáról.

Mirkovics Mijó „Kereskedelmünk függése a külföldi kereslettől” című tanulmányában beszámol a jugoszláv kereskedelemről. Miroszláv Krlezsának, a folyóirat jónévű szerkesztőjének munkái különösképpen figyelemre méltóak. „Hova jut az emberiség” és „Mellékletek a jugoszláv irodalom építkezéséhez” címen ír tanulmányokat és kimerítő ismertetőt ad az „Orosz irodalmi újdonságokról”.

A folyóirat intenzíven foglalkozik Marx Károllyal és tanáival. A marx tanok tanulmányozása ügyzólván már nélkülözhetetlenek a társadalomtudományi lapok hasábjairól. A „Danas” két helyen is foglalkozik marx tanokkal. Sajátságos V. K. „Marx és a horvátok” című allegorikus cikke.

Figyelemreméltó Vane Zsvadinovics

„Tehetség és kultúra“ című munkája. *Lunacsarszkinak Cromwell Oliverről, a híres angol államférfiúról irt történelmi melodráma*ja és *Joszipovics szemelvényei a zágrebi „Knjizevnik“ című irodalmi folyóiratból.*

A folyóiratban az irodalomnak inkább alárendelt szerep jut. Mindössze egy novella és regényfolytatás képviseli az irodalmat. Kikics Haszán „Az én tanítóm“ című novellája és Heinrich von Kleist, híres német író regényének, „Kohlhaas Mihálynak“ folytatásos közlése.

Miroszláv Krlezsa lapja az év elején indult. tehát az első évfolyamát éli. de magas színvonala és nagy terjedelme hű dokumentuma a jugoszláv szellemi termékenységnek és tehetségnek.

L. E.

A TECHNOKRÁCIA

A technokrácia Amerikából indult világgá. A gazdasági és politikai válságok soha nem tapasztalt élességű napjaiban természetes, hogy a megoldatlan kérdések tömegének megoldását ígérő technokrácia márcól-holnapra közelebbi jelszó lett: sőt még ennél is több: hit abban, hogy a technokrácia révén az ember évszázados küzdelme után elérkezett oda, amikor már nem kell verejtékével keresnie kenyerét. S az új jelszónak még csak fokozta hatását, hogy megállapításait nem holmi elmélkedő szobatudósok tették, hanem mérnökök, fő szü éveken keresztül gyűjtött és ellenőrzött s igen alapos meggondolásoknak kitett statisztikai adalékok alapján, teljes konkretizálásával célkitűzéseiknek, amik például az Egyesült Államokra vonatkozólag olyasmint ígérnek, hogy: „Ha az Egyesült Államokban a technika mai állása szerint a 25 és 45 év közötti felnőttek évenként 660 órát dolgoznak, ez elegendő ahhoz, hogy az Egyesült Államok összjakosságának életműveja tisztelesen felülmulja a prosperitás utolsó éveibeli amerikai életművét“. Ezek a mérnökök tehát már nem az ötnapos munkahétről, vagy a hatórás munkanapról beszélnek. Ez ugyanolyan túlhaladott számukra, mint pl. a mai árendszet. Az ő számításai szerint 4 órás munkanappal és 4 napos munkahéttel összehasonlíthatatlanul bőségesebben lehet el látni az embert, mint a mai hatnapos munkahéttel és 8 órás munkanappal. Ez utóbbi munkarendszer elsüllyedt világ szerintiük: a föld egy túlhaladott korszakának vége. A gép, amely manapság már egész iparágak automatizálására képes, nemcsak lehetővé teszi az emberi munka teljes lecsökkentését, hanem egye-

nesen szükségszerűvé... Az új jelszó meggondolásai ezen a ponton nem elhagyják a technikai érdekességek magazinszerű káprázatait, kiszélesednek s halomra döntik a mai szociális politikai és gazdasági előfeltevéseket. Az álmódások szárnyai váratlanul szétcsapódnak, s ha nem is kfejezetten, de félreérthetetlenül a mai politikai rendszerek fölöslegességét, a pénzforgalom s a magánvállalkozás beszüntetését s a gyűjtési szövetvény kiirtását ígérik. A technokrácia ezen a ponton ellendül a szaktudományi-technologia felületéről s a világnézetek dzsungelébe tör s a polgárság évszázados értékeinek a ledöntésére vállalkozik: paradicsomi boldogságot ígér. A teljes, legtökéletesebb happyendét, amely imperiumából valaha felszállhatott. Csak a legtökéletesebb kétségbeesés ellensúlyozható ily méretű nagyszerűvégekkel éannyi rózsás kilátással a jövőre. S csak a legteljesebb tanácstalanság oldhatja meg a kérdéseket ilyen az egész valóságot átúró utópiával, ahogy ezt a technokrácia teszi...

Nem hiába éveken át munkanélküliségre kárboztatott mérnökök állították össze ezeket a varázslatos megállapításoka. Az egész a munkanélküliség, a valóságból való kikapcsoltság szelleméből született s abból a helyzetből, hogy mérnökök, akik világeletemben konkrétumokkal foglalkoztak a munkanélküliség hővetkeztében a statisztikai szám és a gépi lehetőség 1001 éjszakába szorultak s a téletlenség ópiumát szívta, valódi valóság szerkezetüktől elidegenedve, annak az ábrándjait vetik papírra, hogy az ő nemfoglalkoztatott energiáikkal micsoda tündöklések jöhetnek létre: pl. a Biblia első atkának, a munkaveretjének örök száműzetése a földről... A technokráciának ezek az ígéretei nem most merülnek fel először. Az a nem hivatalos jellegű amerikai mérnök és közgazdász-szervezet, amelynek tagjai a legutolsó két év óta a new-yorki Columbia egyetem gépépítő laboratóriumában HOWARD SCOTT vezetése alatt a technika és az energia gazdálkodás mai helyzetére vonatkozó kutatásokat végzi, egy alkalommal már huzamosabb ideig végzett hasonló kutatásokat. 1919-ben ugyancsak Howard Scott vezetése alatt már többen foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy a gép minő változásokat idézett elő a társadalom életében. Ezek a vizsgálódások akkor — nagyon fontos ez a mozzanat, — csak addig tartottak, amíg a háborút követő nagy depresszió éreit fel nem váltották a prosperitás éveit. Az első technokráta szövetség a prosperitás kezdetén feloszlott. A gyűjtött adalékokból nem lett sem program, sem követelés s csak a prosperitás elmulása után jelentkeztek újra, s ami szűn jellemző a válság erősödéséhez mérten sokkal többen, mint azelőtt. Ha 1921-